

LITERATURA ARTS INFORMACIO

PONT BLAU

Nº 18

A B R I L
1 9 5 4

S U M A R I

	Pàgs.
<i>Litografia</i> , de PICASSO	Portada
EDITORIAL	97
" <i>Llibre d'històries</i> ", de Raimon Caselles, per RAMON XURIGUERA	98
<i>Somni d'una nit de Pasqua</i> , per VÍCTOR ALBA	100
<i>Teresa</i> , per JOAN ESPINSA CLOSAS	103
<i>Les Antologies de Triadú</i>	
<i>El dret a triar</i> , per ANTONI RIBERA	107
<i>Sobre Joan Triadú, antologista</i> , per RAFAEL TASIS	109
<i>La raó de cadascú</i> , per JOAN FUSTER	110
<i>El problema del crític</i> , per MAURICI SERRAHIMA	112
<i>Contribució a una biografia de Gaspar de Portolà</i> , per J. CARNER-RIBALTA	115
INFORMACIÓ	
LLETRES	
<i>El tema de la mort en la lírica d'en Màrius Torres Perenya</i> , per MIQUEL ARIMANY	121
<i>Recensions</i> , per J. ROURE-TORENT	123
ARTS PLÀSTIQUES	
<i>Josep Granyer o una vocació al servei de l'esperit</i> , per JORDI BENET AURELL	126
DIVERSES	
<i>Cartes dels Països de Llengua Catalana. De Barcelona</i> , per M. S.	128
<i>Noticiari</i>	130

Subscripció: Un any 3.00 Dls.

Aquest número (36 pàgs.) . . . 3.00 pesos mex.

ta en moments de tan destret espiritual, en què calia sobretot mantenir vivent i popular la literatura catalana. I és més discutible, per quant l'elogiosa i destacadíssima presentació dels nous valors de la poesia catalana va acompanyada per la minimització injusta d'alguns valors que, per bé que vagin enclosos a l'apartat *Els supervivents*, no deixen de tenir una vida gloriosa i perdurable. Només la ignorància d'una obra tan considerable com la de Josep Carner podria explicar que la mostra de la seva poesia es limités a uns quants poemes menors; i l'espai que hom dona a l'obra de López-Picó no és pas gaire més important. Les preferències personals d'un antologista no han de regir-se, em penso, per antipaties individuals, sinó per la justa valoració de l'obra ressenyada, i hom pot jutjar de mala fe aquesta presentació i aquest judici sobre l'obra de dos dels més grans poetes catalans del noucents. Certes exclusions (Bartra, Joan M. Guasch) semblen també difícilment explicables. És cert que els assaigs que obren cada capítol i la forma de presentació del llibre són originals i revelen un agut esperit crític. Però hi ha una objecció a aquest sistema de selecció purament subjectiva, i no costa gaire de formular-la a algú que, com jo mateix, ha compilat una altra antologia, publicada a la mateixa col·lecció que la de Joan Triadú i que, per raons de presentació, pot passar com la seva primera part. I és que, en una biblioteca de tipus selectiu i antològic, però oberta a totes les tendències, com és la que acull tots dos volums, cal donar una imatge *fidel i completa* de la poesia catalana (i això és el que jo vaig intentar, en fer la meua tria "de Ramon Llull a Verdaguer"), i prescindir una mica de les preferències personals, en benefici de la més completa informació. ¿Es, potser, allò del "vehícle pesat, més ample que alt, pintat de color gris, a l'interior del qual havia de caber tothom còmodament assegut", però amb els joves penjats a l'estrep, com diu Pere Calders? No ho sé. Però, si al costat de l'antologia del director d'*Ariel* hagués pogut sortir la de l'escola oposada — si aquesta existeix — o simplement la d'aquells crítics que discrepen del criteri selectiu de Joan Triadú, això hau-

ria resultat en un augment d'interès per la nostra poesia entre el públic. Ara no, perquè ni la discrepància en lletres d'impremta ha estat possible. I, precisament ara, la tasca més urgent i que més ens esforcem a ignorar, en general, és la de guanyar nous lectors a la nostra literatura, la d'ampliar els cercles i les capelles que malauradament formen els nuclis més importants de seguidors de les lletres catalanes, d'orejar la poesia i fer més viva i més moderna la novel·la, d'interessar el vast públic sense el qual tota la producció literària catalana només seria l'esplai refinat d'uns quants mandarins. Ens manca, és ben cert, una crítica regular, orientadora i informativa, com a tot arreu existeix. Sense aquesta crítica, els subjectivismes i les exclusions partidistes només poden ésser nocius. Quan hi sigui — quan hi torni a ésser — totes les singularitats i les discrepàncies seran útils i contribuiran a formar l'ambient lliure i airejat de la nostra literatura. — RAFAEL TASIS.

LA RAO DE CADASCU

CALDRÀ AGRAIR a Pere Calders el fet d'haver dut el tema, ni que siga per un instant, al pla de la discussió escrita i — esperem-ho — meditada. Les dues antologies de Joan Triadú — la de poetes i la de contistes catalans contemporanis — encara no havien aconseguit el ressò públic que es mereixen. En un altre moment, en una època de saludable normalitat, haurien rebut un tracte franc de confirmacions i d'objeccions. Ara potser és ja massa tard perquè qualsevol comentari serè sigui eficaç. Aquests dos llibres han tingut una sort distinta de la desitjada. I convé dir que, al capdavall, no deixa de ser una sort, i un èxit, el rebombori armat per la mitja veu de les tertúlies escandalitzades. N'han desorbitat l'abast i la intenció, és clar. Però és curiós d'observar que els descontents han estat les víctimes de llur pròpia insatisfacció. S'ha reprotxat a Triadú, per exemple, que haja pres un to pontifical, amb el qual ha conferit i negat patents de poeta. En realitat, no ens molesten sinó les excomunions d'una autoritat

que acatem, i menyspreem les censures que no provenen d'algú ben solvent. Bona part de la reacció contra les antologies de Triadú és pura desolació per no haver obtingut la consagració o l'esment bondadós del mestre. Tot açò ja significa, almenys, que la personalitat de Joan Triadú com a crític té un valor, per discutit, evident.

Si hom li reconeix aquesta personalitat, i en lamenta les possibles errades, jo crec que cal anar més enllà. En matèria de judicis literaris, solem considerar equivocats aquells que no coincideixen amb els nostres. Això passa, especialment, en el cas de les antologies. Em referesc, és clar, a les antologies de literatura actual, viva. Una antologia de poetes llatins o medievals pot construir-se amb un criteri d'aquests que diem objectius: el passat té els seus drets, i l'actitud de l'antologista respon a l'allunyament històric dels autors que estudia, tant com a una delicada decantació de mides i categories, derivades d'un sentit erudit de la literatura. Però és ben altra la situació del qui s'encara amb els escriptors del seu temps. Una antologia d'autors contemporanis implica, necessàriament, una escala de valors prèvia i militant, una decisió estètica a partir de la qual l'antologista fa la seua tasca. Ell opera sobre un present de què forma part, i respecte del qual ha de prendre partit. Tant si ho confessa com si no, l'antologista és parcial, i ho és pel simple fet de *ser*.

Una antologia — serà superflu recordar-ho? — és una tria, i hom tria sempre des d'unes conviccions. En el pròleg a la seua *Antologia de la poesia catalana (1900-1950)*, Joan Triadú exposa quines són les seues conviccions. Si algú, llegint l'obra, les oblidà, no podrà dir-se enganyat. Els principis teòrics de Triadú seran més o menys encertats: són els seus, però, i renunciar-hi hauria equivalgut a falsejar tota la seua labor. Per a mi, la licitud del procediment no admet dubtes, i açò és el que es tracta de demostrar. Una antologia que ens hagués deixat contents a tots també fóra interessant — més que interessant, útil. Però aleshores, en comptes d'una antologia vivent, tindríem un arxiu de material literari, un panorama eclèctic, exhaustiu potser. Tal fou el re-

cull de F. Gutiérrez, publicat uns anys abans que el de Triadú. L'antologia d'aquest últim està feta recolzant-se en un punt de vista concret, explícit i determinant. No ens dóna un panorama *complet* de la poesia — d'això que d'una manera vaga i generalitzadora diem poesia — escrita a Catalunya en el que va de segle xx. En dóna una cosa distinta, i jo diria que millor: un concepte personal de la poesia, el seu, el de Triadú; una visió — condicionada per aqueix concepte — de la poesia catalana moderna; i un repertori de poetes i de poemes escollits en conseqüència — i amb conseqüència.

No voldria que el lector interpretés aquestes reflexions meues com una adhesió absoluta a les idees i als resultats de les antologies de Triadú, més encara tenint en compte que m'expose, com Calders, a ser *acusat* d'agraït. Agustí Bartra — un poeta que jo també inclouria en la *meua* antologia — ha parlat de les limitacions a què s'exposa qualsevol antologista. Tota *antologia* — ve a dir Bartra —, en última instància, no és més que *una antologia*. Una, entre les moltes possibles. Joan Triadú ha tingut la sinceritat, que potser tots no tindríem, de fer la seua. El lector preocupat duu dins de si, com és lògic, una altra antologia latent, i la contrasta amb la que Triadú li ofereix. I això en fa més apassionant la lectura. El lector polemítza amb l'antologista, i difereixen en tal o en tal altra apreciació, segons que s'acosten o se separen llurs criteris personals. Un punt d'honestedat ens ha de fer confessar que, posats nosaltres a fer una antologia — una antologia, no una *poemoteca* —, seríem tan parcials com ho ha estat Triadú: tan parcials, però en una altra direcció.

No és ara l'ocasió de dir quines opinions de Triadú compartesc i quines no, quins noms afegiria a la seua antologia i quins en trauria. Jo, com tothom, tinc la meua antologia, la meua jerarquia de preferències que, és clar!, considere justa. El que exigia deixar-se ben aclarit és la raó de Triadú a planejar la seua i a considerar-la justa. Aquest punt inicial de comprensió em sembla fonamental. Perquè només a través d'aqueixa

comprensió podem arribar nosaltres — els altres — a ser justos amb una obra tan suggestiva, poderosa i lúcida, com és l'*Antologia* de Triadú. Independentment de si ha encertat o no, l'*Antologia de la poesia catalana* — la de contistes s'acosta més al panorama — té un bon valor en si, és una bella peça d'especulació literària. Tant de bo,

com diu Calders, cadascú seguís l'exemple de Joan Triadú dins la pròpia orientació individual... Hi hauria, sens dubte, una inflació d'antologies, però aniríem descobrint la raó — o les raons — de tothom. A hores d'ara, res no fóra tan convenient com que tots procuràssem enraonar — encara que només fos sobre poesia. — JOAN FUSTER.

EL PROBLEMA DEL CRÍTIC

Per MAURICI SERRAHIMA

HA ESTAT publicat no fa gaire un text inèdit de Proust que la mateixa revista que el publicava va qualificar de *pamflet* contra Sainte-Beuve. Potser la qualificació era excessiva, però l'investida era a fons: la incomprensió, i — pitjor encara, per a un crític — la incertitud de Sainte-Beuve davant de Stendhal i de Baudelaire donaven a Proust les armes necessàries per a denunciar el famós mètode que consisteix a judicar les obres literàries en funció de l'home que les ha escrites. I no hi ha dubte que, excessiu o no, l'atac no és pas injustificat.

El mot "crítica", referit a les obres d'art, però sobretot a les que són fetes amb paraules, pot prendre innumerables sentits, a partir del que se li dona en el llenguatge corrent, on criticar vol dir gairebé bescantar. Hi ha qui descriu les obres per fora, i qui hi cerca només lligams amb altres escoles o autors; hi ha qui aplica en el judici unes regles preadmeses i qui dona només impressions; hi ha qui hi veu història, o filosofia, o retòrica, i hi ha qui aprofita l'obra per a parlar ell. Si es fa bé, tot pot ésser crítica o, com deia Thibaudet — em sembla — "literatura sobre la literatura". Però el resultat no sempre és eficaç, perquè sovint és oblidat que l'obra literària té, per damunt de tot, una finalitat d'art, un propòsit estètic, i que de si l'aconsegueix o no depenen totes les altres coses que puguin contenir.

Per aquí es dibuixa una diferència entre dues menes de crítica — o més ben dit, en la crítica quan s'aplica a dues menes d'obres —, que és sovint oblidada: vull dir que és molt diferent parlar d'obres que tenen un valor literari reconegut, o parlar de les que surten de nou i han d'ésser classificades. El qui comenta el *Quixot*, o Shakespeare, o Leopardi, o *Guerra i pau*, per exemple — i, avui, Verdaguer —, s'estalvia d'entrar en el problema essencial que planteja l'obra d'art, que és el de si aconsegueix o no el resultat estètic, l'únic que la pot justificar. Per endavant, el troba resolt. Llavors pot estudiar impunement allò que en l'obra hi hagi d'interessant, o que ell consideri interessant, en el ram de la filosofia o de la història, en les tendències o en la persona de l'autor; el criteri fonamental queda sobreentès, i la crítica que hi descobreix nous matisos és suficientment una bona crítica. El qui la fa, com si diguéssim, va tranquil i se sent segur. En canvi, el qui ha de comentar i judicar les obres que ara es publiquen ha de començar per establir-hi allò que en les obres velles és ja admès pel consentiment de les generacions: ell tot sol ha de decidir — si més no per al seu ús personal — si aquella obra que se li presenta sense cap antecedent aconsegueix el seu objecte essencial com a obra d'art i si, per tant, tot allò que pugui contenir al marge — història o filosofia, psicologia o retòrica,